

Artikel

Terug naar de normaliteit ¹

Nationale trends bij de verkiezingen van 8 oktober 2000

Stefaan Walgrave

Natuurlijk waren het op 8 oktober 2000 in de eerste plaats gemeenteraadsverkiezingen, maar sinds 1994 worden, samen met de gemeenteraden, ook de provincieraden verkozen. Provincieraadsverkiezingen zijn eerder amorfe verkiezingen, zonder bekende politici, zonder identificeerbaar provinciaal beleid of bekende partijprogramma's. Gewoon de provincieraadsverkiezingen als nationale uitslagen beschouwen, is echter te eenvoudig. Doordat de provincieraadsverkiezingen samenvallen met de gemeenteraadsverkiezingen, worden ze voor een stukje 'besmet' door die belangrijker verkiezingen. Vooral voor de CVP geldt dat. De CVP scoort gemeentelijk veel beter dan nationaal, waardoor ook haar provincieresultaat hoger uitvalt dan bij nationale verkiezingen (+2.5%). Voor Agalev, Vlaams Blok en VU-ID geldt het omgekeerde, maar iets minder uitgesproken (-0.5%). Bij SP en VLD is dat gemeente-effect globaal gezien verwaarloosbaar. Om als nationale 'peiling' (ik durf het woord bijna niet meer te gebruiken) dienst te kunnen doen, moeten de provincieraadsverkiezingen dus gecorrigeerd worden. In de derde kolom van onderstaande tabel, vind je een poging om de provincieraadsverkiezingen 'nationaal' te corrigeren. De correctie is voor verbetering vatbaar en benaderend, maar geeft wel een eerste idee. Ze laat toe om de nationale verkiezingsuitslagen van 13 juni 1999 en de lokale verkiezingsuitslagen van 8 oktober met elkaar te vergelijken. Na de electorale en daarna politieke aardverschuiving van 1999, is de vraag of de nieuwe machtsverhoudingen worden bevestigd, of niet. Doet paars-groen het goed, of kan de CVP vanuit de oppositie terugslaan? In dit artikel overlopen we eerst alle partijen en plaatsen we hun resultaat van 2000 in een wat langer perspectief. Daarna focussen we op Agalev en pogen we het verlies van de groenen te duiden.

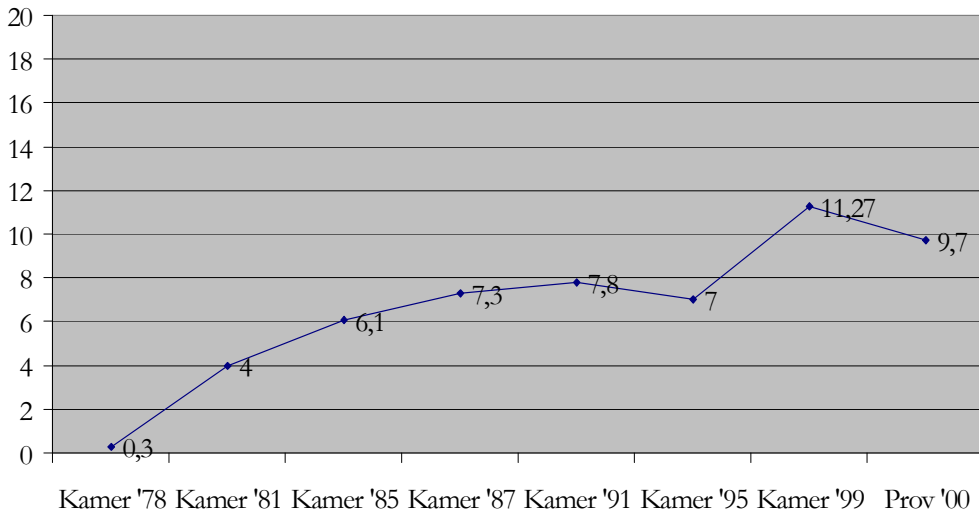
	Prov. 2000	Vl. Raad 1999	Prov. 2000 (correctie)	winst/verlies 1999-2000
Agalev	9.2	11.6	9.7	-1.9 %
CVP	26.7	22.1	24.2	+2.1 %
SP	16.5	15.0	16.5	+1.5 %
Vlaams Blok	14.9	15.5	15.4	-0.1 %
VLD	22.8	22.0	22.8	+0.8 %
VU	6.3	9.3	6.8	-2.5 %

Geen winnaars in de stembus...

¹ Deze tekst is een aangepaste versie van de uiteenzetting op de Open Raad van Agalev op 25 november 2000 in het Vlekho in Brussel.

Agalev was dé winnaar van de dioxineverkiezingen van 1999. De doorgaans langzame, en overigens steeds langzamere, groei van de groenen kreeg toen een geweldige duw in de rug. De partij won meer dan 4% en steeg sterk boven haar geleidelijk opgaande trendlijn uit. De groenen kunnen die dioxinebonus nu niet helemaal consolideren: ze verliezen vrij fors met 2% en vallen terug op een percentage dat dichterbij de stijgende langetermijnlijn aansluit. Het is niet omdat een verkiezingsuitslag in sterk mate wordt beïnvloed door een eenmalig, spectaculair gegeven (1999), dat die uitslag op zich geen impact zou hebben

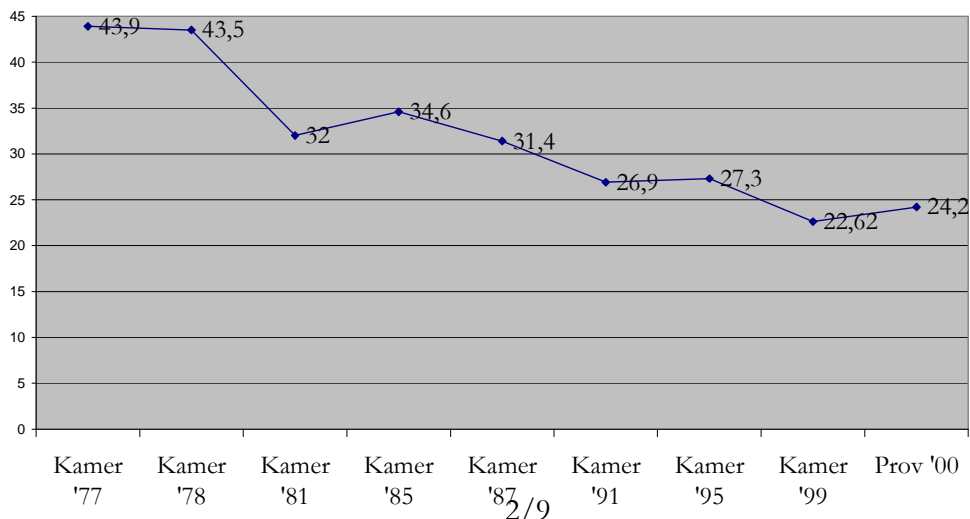
Kamerverkiezingen
Agalev

op volgende verkiezingen (2000). Er is in de groene partij veel openlijke teleurstelling over het tegenvallende resultaat. De Vlaamse groenen zijn de enige regeringspartij die in vergelijking met 1999 verliezen. Door de forse winst van Ecolo in Franstalig België, – ik kom daar straks op terug, – zullen de ecologisten in de regering waarschijnlijk geen impact verliezen of bokkensprongen maken om zich te profileren.

De **CVP** blijft de grootste partij van Vlaanderen. In zekere zin kun je zeggen dat de CVP de verkiezingen gewonnen heeft, want ze blijft de grootste. Gemeentelijk, haalt de CVP ruim de 26% van de stemmen die partijvoorzitter Stefaan Declerck voorop had gesteld. Maar de lat op 26% van de stemmen leggen, als je bij de vorige gemeenteraadsverkiezingen van 1994 nog meer dan 36% van de stemmen haalde, is natuurlijk niet echt riskant. Maar goed, wij gingen het hebben over nationale tendensen op basis van de provincieraadsverkiezingsuitslagen. Zonder correctie, haalt de CVP de kaap van de 26% wel, met correctie niet. Hoe dan ook, werd de CVP dus niet weggeveegd, toch niet als je het vergelijkt met de uitslag van

Kamerverkiezingen
CVP

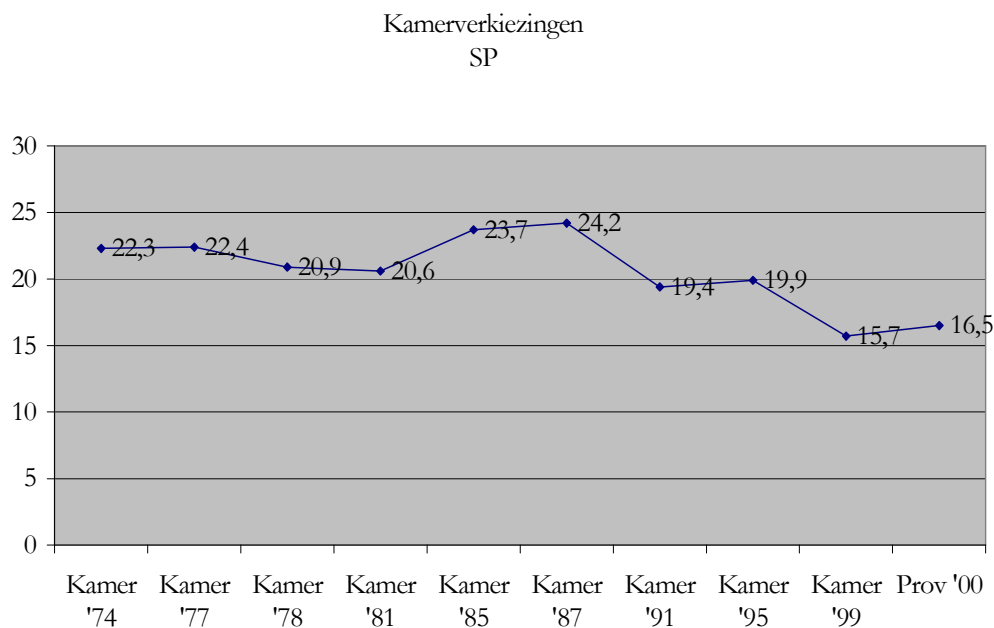

1999 en ook niet als je het vergelijkt met de verwachtingen die bij sommigen leefden. Tegenover 1999 is er zelfs een winst te noteren van 2%, dat is de grootste winst van alle partijen.

Toch is er niet echt reden tot grote tevredenheid. Het resultaat van 1999 was immers archi-slecht en een vergelijking met dat resultaat oogt nu anderhalf jaar later wel mooi, maar strooit zand in de ogen. De dalende trend, waar de CVP al sinds het begin van de jaren '80 mee af te rekenen heeft, – in 1978 haalde de CVP nog 43.5% van de Vlaamse stemmen, – werd in 1999 gewoon sterk aangescherpt. De CVP kreeg toen, als gezicht van de regering, een serieuze oplawaai, die waarschijnlijk voor een heel stuk was te wijten aan de Dioxinecrisis. Nu die dioxinekater verwerkt is, de ernst van de crisis alom wordt gerelativeerd en er zelfs vragen worden gesteld bij de noodzaak van het ontslag van Karel Pinxten (CVP) en Marcel Colla (SP), groeit de partij terug naar een meer normaal niveau. De CVP veert wat op, maar ze kan haar verlies van juni 1999 niet goedmaken: ze verloor toen 5% en wint er nu 2% terug. Dat het verlies van 1999 niet kan goedgeemaakt worden, was eigenlijk te verwachten: veel CVP-kiezers zijn gewoontekiezers die van huis uit voor de CVP stemmen. Als die gewoonte eenmaal wordt doorbroken, als ze die drempel overschrijden, dan is het lang niet zeker dat ze naar de schaapsstal zullen terugkeren. Dus: zelfs als het bijzonder slechte CVP-resultaat van 1999 volledig te wijten zou geweest zijn aan de dioxinecrisis, wat de partijleiding van de CVP leek te beweren, dan nog betekent dat niet dat zulk eenmalig accident geen langetermijngevolgen heeft. Langs de andere kant, is er nu slechts anderhalf jaar voorbijgegaan sinds het historisch verlies van 1999 en kon je niet verwachten dat een partij op zulke korte termijn heel veel stemmen kon terughalen. Volgende nationale verkiezingen zullen leren of de langetermijntrend dalend blijft. Het is trouwens opvallend, dat de CVP telkens na een historisch verlies – in 1981, 1991 en 1999 – even terug opveert om dan de dalende trend onverstoort verder te zetten.

De redenen voor die neergaande lange-termijntrend van de CVP zijn bekend. De belangrijkste reden zijn demografische verschuivingen. Er is een natuurlijke afvloeiing van kiezers door secularisering en door het verdwijnen van de oudere traditiekiezers, die van thuis uit CVP-gesocialiseerd zijn. Ook de SP heeft met zulk demografisch nadeel af te rekenen. Maar, ook op kortere termijn, zit de CVP in een lastig parket. Dat heeft te maken met de oppositiekur waarin de partij verzeild is geraakt. Ook dit is niets nieuws. Er is de ongeloofwaardige oppositie door gewezen CVP-ministers die jaren beleidsverantwoordelijkheid hebben gedragen en nu, na amper een jaar, de regering moeten bekritisieren, die voor een stuk hun beleid verder zet. Er is de identificatie met de macht, die na anderhalf jaar ontluizen in de oppositie, nog niet is afgeschud. Er is de nood aan programmatische herprofilering en werving, in plaats van op basis van zekerheden en machtsstabiliteit. De verkiezingen van 2000 kwamen dus te vroeg. Daarbij komt nog de veel geringere media-aandacht voor een oppositiepartij en de merkwaardige open debatacultuur, waar de paars-groene regering mee uitpakt. De CVP heeft het moeilijk om oppositie te voeren, doordat er ook binnen de regering voortdurend oppositie gevoerd wordt. Hoe moet de CVP zich dan profileren, als voor- en tegenstanders van een bepaald plan in de regering zitten? Het enige dat dan overblijft, is zeggen dat de regering weinig coherent is en niet goed samenhangt, maar dat zal de kiezer worst wezen. Maar al die kortetermijnverklaringen doen niets af aan het feit dat de fundamentele langetermijntendens dalend is en dat er op dit moment, het wordt nog even afwachten waarin de nieuwe CVP resulteert, geen fundamentele ommekeer in het verschieft lijkt te liggen.

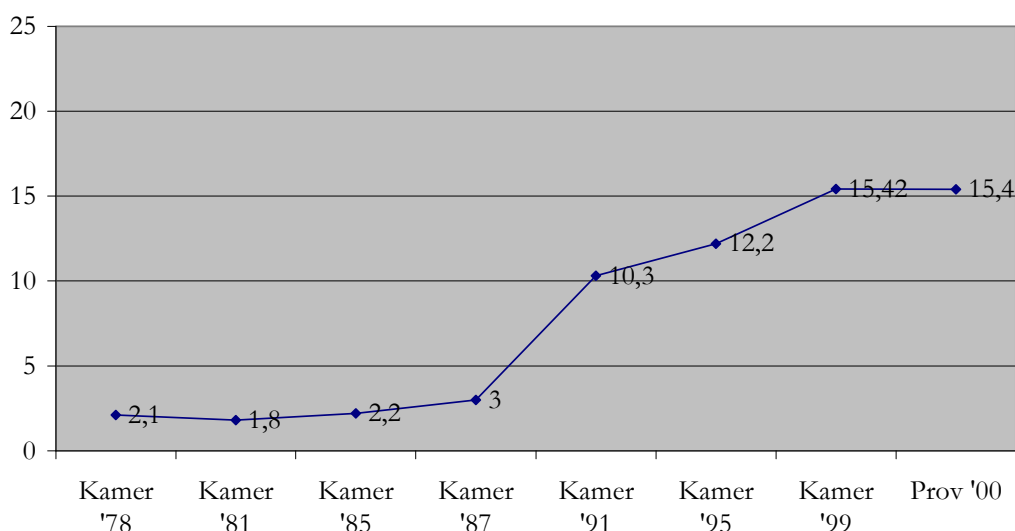
Voor de **SP** geldt een wat gelijkaardig verhaal als voor de CVP. De lange-termijntrend is al een tiental jaar (sinds 1987) dalend maar het resultaat van 1999 was wel bijzonder zwak en beneden die dalende trendlijn. De dioxines speelden ook de SP in 1999 blijkbaar parten, maar waarschijnlijk had het slechte resultaat toen

toch meer met de in 1995 door Louis Tobback uitgestelde Agusta-rekening te maken. Door Patrick Janssens en Steve Stevaert heeft de SP nu kunnen afrekenen met het Agusta-spoek. Dat zie je ook in de data van Marc Swyngedouw over de onderlinge stemverschuivingen: in 1999 verloor de SP fors aan Agalev, nu komen een deel van die stemmen terug. In 2000 herpakten de Vlaamse socialisten zich dus wat en zoeken ze meer aansluiting bij de langetermijntrend die tot nader order dalend blijft. Maar in 2000 boekten de socialisten, na de CVP, wel de grootste winst (+1.5%). De SP verdringt het Vlaams Blok zelfs opnieuw als derde Vlaamse partij. Met Patrick Janssens profileert de partij zich sterker op haar links-libertaire zijde en wordt de concurrentie in dat segment nog sterker. Ik kom daar straks nog op terug. Dat is voor de SP een logische uitweg, omdat de partij, net zoals de CVP, met een demografisch probleem zit: de echte socialisten verouderen en sterven uit. Steeds minder mensen zijn arbeiders... De sterkte van de vernieuwing van de SP is, dat die zich opnieuw op haar zeer herkenbare *core business* van de sociale ongelijkheid in al zijn vormen wil concentreren. De CVP is inhoudelijk minder herkenbaar en heeft minder politieke thema's, waarvan ze door de bevolking als eigenaar wordt beschouwd.

Het **Vlaams Blok** mag de gemeenteraadsverkiezingen dan misschien gewonnen hebben, als je de nationale vergelijking met 1999 maakt, stagneert de partij. Achter de gemeentelijke doorbraak van het Vlaams Blok in vergelijking met 1994, schuilen de nationale verkiezingen van 1995 en 1999, waarbij het Blok er ook telkens op vooruitging, maar om een of andere reden was er toen niet veel sprake van een zwarte-zondaggevoel. Er waren toen immers meer spectaculaire vaststellingen: het standhouden van de CVP en het uitblijven van de blauwe dijkbreuk in 1995 en, in 1999, het verlies van de CVP en vooral de winst van de groenen. Er zijn zes jaar geen lokale verkiezingen geweest, maar het Blok is wel nationaal blijven groeien en nu we die hele sloef na zes jaar in één keer gemeentelijk op ons bord krijgen, lijkt de doorbraak bijzonder spectaculair. Daarbij komt nog dat we ons met z'n allen wat blind staren op het grote succes van het Vlaams Blok in Antwerpen. Gebiologeerd zien we wat er met de grootste stad van Vlaanderen gebeurt. Ten slotte waren er nogal wat verwachtingen over het stoppen van het Vlaams Blok (gunstige economische en politieke omstandigheden, maatschappelijk optimisme...). In het licht van de nationale trends is er echter geen sprake van een bijzonder spectaculaire electorale doorbraak in 2000. We mogen de gemeentelijke winst van het Blok niet teveel dedramatiseren, een nieuwe zwarte-zondagschok

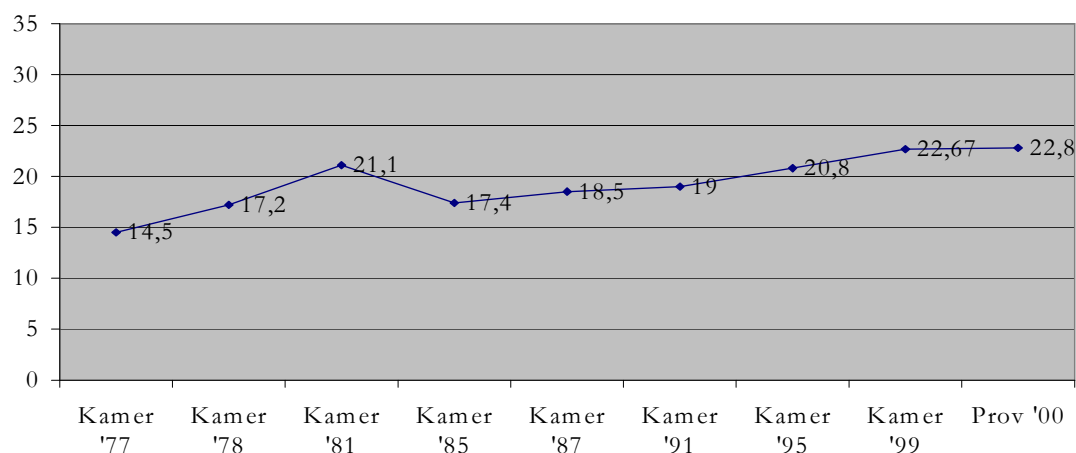
Kamerverkiezingen
Vlaams Blok

kan absoluut geen kwaad, maar, in vergelijking met 1999, geldt dus ook voor het Blok: *business as usual*. Wat wel bijzonder verontrustend is en wat deze keer door het lokale karakter van de verkiezingen des te meer opvalt, is dat het Vlaams Blok uitdeint buiten de steden, in gemeenten als Brasschaat en Schoten, waar het veel moeilijker is om het succes van het Blok te verklaren. In die gemeenten heb je geen samenlevingsproblemen op grote schaal, geen migrantenoverlast, nauwelijks criminaliteit, geen verarmde bevolking... Dat heeft te maken met de brede anti-establishmentgevoelens in vele lagen van de Vlaamse samenleving en de manier waarop het Vlaams Blok daar populistisch op inspeelt.

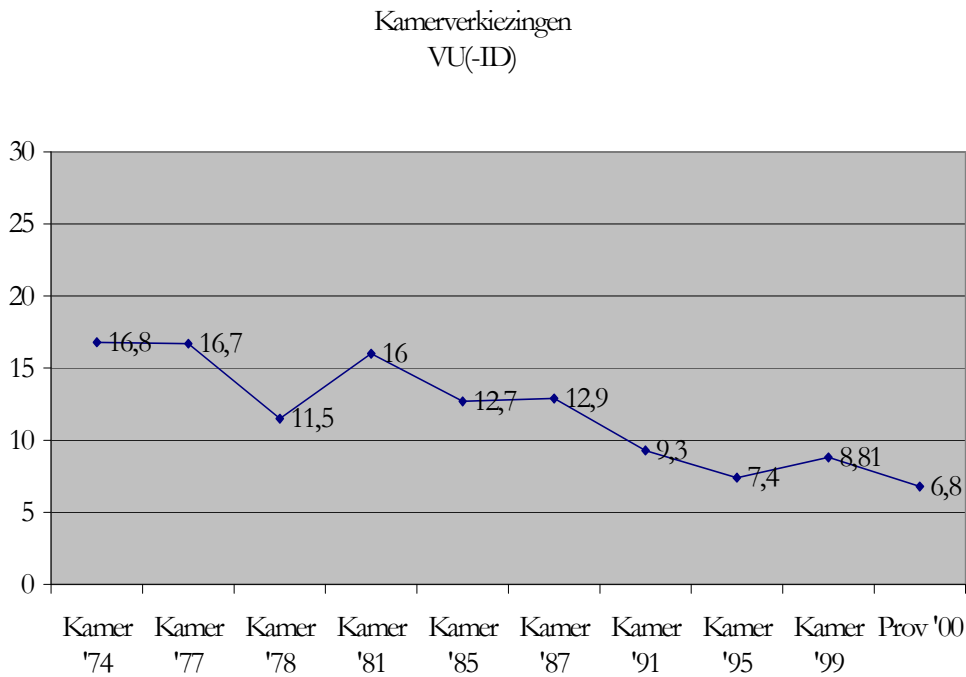
De **VLD** dan. De partij klimt gestaag maar zeker, en dat al jaren aan een stuk. Ook nu is dat weer het geval. In vergelijking met 1999 zit er echter nauwelijks winst in, maar de algemene langetermijntrend blijft opgaand, zonder spectaculaire doorbraken. Vlaanderen kleurt geleidelijk blauw. Als die trend zich doorzet, dan passeert de VLD bij de volgende verkiezingen de CVP als grootste Vlaamse partij. Ook voor de VLD geldt dus dat de verkiezingen van 2000 niet echt verrassende resultaten hebben opgeleverd.

Kamerverkiezingen
VLD (PVV)

Toch denk ik niet dat er na de verkiezingen champagne werd gedronken in de blauwe hoofdkwartieren. Ik kan me niet van de indruk ontdoen dat de VLD meer had verwacht van deze verkiezingen. De zogenaamde 'kanseliersbonus' voor de VLD, die de nieuwe centumpartij en volkspartij van Vlaanderen wil worden en die het gezicht van de regering(en) is, valt toch wat tegen. Van een versnelling van de electorale groei ,dankzij de regeringsdeelname, is geen sprake. En dat is een beetje merkwaardig, omdat de regering het helemaal niet slecht doet, zeker communicatief niet. Hoe je het ook draait of keert, de regering maakt een frisse en nieuwe indruk en er lijkt een nieuwe wind doorheen de Wetstraat te waaien, onder meer doordat de premier in elke zin die hij uitsprekt het woord nieuw drie keer in de mond neemt. Daarbij komt dat een bij uitstek economische partij als de VLD toch vruchten zou moeten kunnen plukken van de bijzonder goede economische conjunctuur (staatsschuld daalt, werkloosheid smelt weg, groei is in lang niet zo hoog geweest, het consumentenvertrouwen kan niet kapot...) en van het feit dat de VLD juist voor de verkiezingen zijn belangrijkste programmapunt leek te realiseren door de belastingen te verlagen. Meer in het algemeen ontplooidde de regering, dankzij de gunstige economische conjunctuur en de inspanningen van vorige regeringen, allerlei nieuwe initiatieven. Het politiek vertrouwen stijgt ook: er is meer vertrouwen in deze regeringen dan in de vorige. De VLD zat wel in de regering maar bleef zich ook als partij goed profileren. Karel De Gucht liet geen gelegenheid voorbijgaan om de regering onder druk te zetten en zich te profileren. Guy Verhofstadt kon ondertussen binnen de regering de sussende en compromiszoekende figuur blijven. De Gucht houdt de VLD-kiezer, Verhofstadt wint de nieuwe kiezers bij. Op korte termijn leken er dus allerlei redenen te zijn om een versnelling van de blauwe groei te verwachten. Maar de resultaten van 2000 geven van die versnelling niet veel te zien.

Het verhaal van de **VU-ID** is nog een andere variatie op de *business as usual*-interpretatie. Sinds het begin van de jaren '80 zit de VU in een onmiskenbaar neergaande lijn. In 1999 scoorde de VU tegen alle verwachtingen in goed en kon ze die lijn voor de allereerste keer sinds 1981 ombuigen. In 2000 blijkt dit maar een tijdelijk fenomeen te zijn geweest. De partij verliest met 2.5% het meeste van alle partijen, en de partij was al niet meer zo groot. In 1999 speelde waarschijnlijk ook de dioxinecrisis zijn rol en was het Anciaux-effect op volle sterkte. Met het wegdeemsteren daarvan in 2000 wordt de nog steeds dalende lijn

opnieuw duidelijk. Het is al zo dikwijls gezegd: de VU heeft haar Vlaams-nationalistisch programma gerealiseerd en heeft zichzelf in de ogen van veel kiezers overbodig gemaakt. De huidige verdeeldheid zal de partij zeker geen goed doen. Trouwens, sinds de verkiezingen van 1999, is de VU bijna voortdurend een openlijk verdeelde partij geweest waarbij de verschillende fracties vechtend over straat rollen. Daarbij komt de nieuwe communautaire vriendelijkheid, de dubbelzinnigheid van de VU in de regering (Vlaams) én in de oppositie (federaal), de verzwakking van het profiel door de steeds maar weer wisselende coalities (CVP, VLD en dan ID) en het wordt duidelijk dat de langetermijntrend nog door een aantal concrete voorvallen wordt versterkt.

Als je dat allemaal op een rijtje zet, kun je niet anders dan besluiten dat de verkiezingen van 2000 normale uitslagen opleveren. Ook de verkiezingen van 1999 beantwoordden, met uitzondering van de kortstondige groei van VU-ID, aan de trends op lange termijn, maar toen werden een aantal van die trends zo sterk geaccentueerd (winst voor de groenen, verlies voor CVP en SP), dat de resultaten van 2000 spectaculairder lijken dan ze zijn. Maar dit zijn eigenlijk de verkiezingen van de terugkeer naar de normaliteit. Opvallend is ook, dat met het wegvallen van het dioxine-effect en van het Agusta-schandaal, ook de versnippering terug wat daalt: de groten worden groter en de kleinen kleiner. Er zit dus een merkwaardige stabiliteit in het kiezerscorps. Maar onder die schijnbaar grote stabiliteit gaan veel interne stemverschuivingen schuil. Sinds een aantal jaren wisselt ongeveer een derde van de kiezers bij elke verkiezing van partij. Bij het opnieuw bekijken van de verkiezingen van 2000 zijn er weinig partijen die echt reden hebben tot groot enthousiasme. Natuurlijk laten lokale verkiezingen nog meer exotische en vergezochte vergelijkingpunten toe dan bij nationale verkiezingen en kan elke partij claimen om op een of andere manier toch gewonnen te hebben, maar verkiezingen met grote winnaars of verliezers zijn dit zeker niet geweest.

Agalev zit op een overbevolkt segment van de kiesmarkt

De vraag die de groene achterban bezighoudt, is of Agalev zijn eerste regeringsdeelname cash heeft betaald en of het teleurstellende resultaat in oktober 2000 niet aan de machtsdeelname te danken is. Ik heb geen enkel wetenschappelijk bewijs dat dat niet het geval zou zijn, maar toch denk ik dat het tegenvallende groene resultaat daar niet zoveel mee te maken heeft. Het lijkt er mij eerder op, dat het slechte resultaat te wijten is aan het terug afromen van de exceptionele winst die in 1999 werd geboekt. In sommige regeringsdossiers hebben de groenen (een beetje) gewonnen (regularisatie, luchthaven Deurne, welzijns-CAO, nachtvluchten Zaventem, transportcrisis...), in andere verloren ze (ontwikkelingssamenwerking, groene fiscaliteit, asielbeleid, Doel...). Er zijn de communicatieaccidenten van Magda Aelvoet (dioxineverwarring en kilometerverwarring) en ook bij de regeringsonderhandelingen hebben de groenen niet veel thuisgehaald. Maar al bij al denk ik dat het verlies van de groenen daar niet aan te wijten is. Want de regeringsdeelname heeft ook electorale voordelen. Zo heeft de partij kunnen investeren in personen. De Agalevministers zijn BV's geworden die om de haverklap het scherm halen en in de krant komen. Agalev zit in een regering die een bijzonder gunstig economisch rapport kan voorleggen. Ook de politieke conjunctuur is prima, met een regering die goed communiceert en overkomt. Agalev regeringsdeelname leidt in de partij niet tot discussie en (openlijk) geruzie. De partij maakt een homogene indruk. Daarbij komt nog dat de grote electorale concurrent van Agalev, de SP, ook in de regering zit ('samen uit, samen thuis'-strategie) en zich dus niet tegenover de groenen kan profileren.

Dat alles leidt tot mijn stelling, dat Agalev's verlies waarschijnlijk niet zoveel met de regeringsdeelname heeft te maken, maar dat de electorale problemen dieper zitten en van structurele aard zijn. In een notendop: Agalev zit op een overbevolkt segment van de kiezersmarkt, waar de electorale competitie bijzonder groot is. Een vergelijking met die andere Belgische groene partij, Ecolo, leert ons dat. Er is een enorm verschil in electorale competitie voor de links-libertaire kiezer. Die is veel groter in Vlaanderen dan in Franstalig België. Agalev en Ecolo gelijken sterk op elkaar: er is een nauwe samenwerking, één fractie, eenzelfde programma. De campagne van Ecolo was zelfs minder gepersonaliseerd dan die van Agalev. Daar kan het verschil in succes dus niet aan liggen. Het grote verschil tussen Agalev en Ecolo is de electorale competitie situatie waarmee ze af te rekenen hebben. In Franstalig België is de PS een meer oubollige socialistische partij, de PRL is een rechtse burgerpartij, de PSC is aan het verdwijnen (de linkervleugel zoekt aansluiting bij Ecolo) en extreemrechts is bijzonder zwak (en is bij deze verkiezing zelfs helemaal weggevallen). Het gevolg is dat Ecolo de hele groenlinkse vleugel voor zich alleen heeft. Dat is een uitzonderlijk comfortabele situatie en het is niet toevallig dat Ecolo de grootste groene partij van Europa is. Ecolo is in Franstalig België het enige alternatief voor de traditionele partijen, zelfs de proteststemmers die in Vlaanderen naar het Vlaams Blok gaan, komen in Franstalig België voor een stukje bij Ecolo terecht.

Hoe anders is de situatie van Agalev in Vlaanderen. De groene partij heeft veel meer concurrentie. De SP mikt expliciet op de roodgroene kiezers, de komst van Patrick Janssens en het succes van Steve Stevaert is daarvan een duidelijke exponent. Eigenlijk wil de SP haar structureel-demografische achteruitgang counteren door zich anders (groener, linkser en jonger) te gaan profileren. Ook de VU poogt met Bert Anciaux de terugloop (de Vlaams-nationalistische leegloop en de realisatie van haar programma) te stoppen door in dezelfde vijver te gaan vissen. De VLD is de vernieuwingspartij bij uitstek, die op een aantal nieuwe thema's, zoals NPC en de verfijning van de democratie, in het strijdperk treedt met Agalev. En het Vlaams Blok is dé anti-establishmentpartij, die alle proteststemmers aanzuigt. De andere partijen hebben op de komst van Agalev gereageerd, door op te schuiven naar Agalev en dat maakt verdere groei voor de Vlaamse groene partij steeds maar moeilijker. Bij het Vlaams Blok is eigenlijk net het omgekeerde gebeurd: de andere partijen zijn steeds verder van het Blok gaan afstaan en hebben het Vlaams Blok een aantal thema's cadeau gedaan...

Die grote electorale concurrentie voor de links-libertaire kiezer in Vlaanderen blijkt ook uit de grote ontrouw van de groene kiezers. Telkens weer slaagt Agalev er niet in haar kiezers voor langere tijd aan zich te binden. Met uitzondering van 1999, hebben de groenen steevast van de minst trouwe kiezers. Ze schipperen voortdurend tussen Agalev, SP en, iets minder, de VU. De niche van de kiezersmarkt waar de groenen op mikken is overbevolkt. Een andere indicator van hetzelfde fenomeen, is het relatief groot potentieel van mogelijk groene kiezers, mensen die zeggen dat het niet is uitgesloten dat ze ooit voor de groenen zullen stemmen. Maar Agalev slaagt er nooit in om die markt volledig aan te boren. Dat

potentieel wordt voortdurend bevochten en bekampt door de andere partijen. Het maximaliseren van dat potentieel gebeurde wél (even) in 1999, door de dioxinecrisis.

Agalev is dus de marktleider van een bijzonder sterk overbevolkt segment van de kiezersmarkt: de wat jongere, hooggeschoolde, middenklassenkieser met links-libertaire ideeën. Maar op een zakdoek zitten daar een hele resem partijen bijeen die op diezelfde kiezers azen: Agalev, maar ook de SP, VU-ID en in zekere zin zelfs de VLD. Aan de rechterzijde is de electorale competitie minder uitgesproken, zeker nu de VLD naar het centrum trekt. Of zal de CVP geleidelijk de plaats van de VLD aan de rechterzijde innemen? Het progressieve electorale segment groeit wel geleidelijk, maar bij elke verkiezing is het voor de groenen bang afwachten hoeveel stemmen er nu weer zijn uitgewisseld met de SP en de VU. Je zou zelfs kunnen zeggen dat, als de electorale concurrentiesituatie blijft zoals ze is, Agalev misschien nog wat verder kan groeien maar zeker geen electoraal hoge toppen zal scheren als Ecolo. Het is niet toevallig dat aan de linkerzijde volop aan vernieuwing wordt gewerkt, en dat op termijn zelfs politieke herverkaveling niet uitgesloten lijkt. Voor de verdere electorale toekomst van de groenen is dat niet zonder belang.

Bio

Stefaan Walgrave
is Politiek socioloog aan de Universiteit Antwerpen